

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

ГЕРТНЕР ВАЛЕРІЯ ВІТАЛІЇВНА

УДК 81'225.4'38:[821.11:821.161.2](043.3)

**ВІДТВОРЕННЯ ЗАСОБІВ МОВНОЇ ЕКСПРЕСИВНОСТІ В
УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ А.КРІСТІ «ТРИСНУЛО
ДЗЕРКАЛО»**

035- Філологія
035.04 Германські мови та
літератури (переклад включно) - англійська

Автореферат
магістерської роботи на здобуття
ступеня магістра філології

м. Миколаїв – 2019

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота виконано на кафедрі теорії та практики перекладу з англійської мови
Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент
СТЕВАНОВИЧ Раїса Іванівна

Захист відбудеться 27 червня 2019 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні атестаційної
комісії Чорноморського національного університету імені Петра Могили
(54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10).

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Проблема експресивності мовних засобів привертала увагу дослідників вітчизняного та зарубіжного мовознавства протягом усього 20-го сторіччя. Починаючи з середини 50-х рр. ХХ століття, починається вивчення експресивності мови і мовних творів. На сьогоднішній день в мовознавстві накопичений великий досвід дослідження експресивності тексту в її зовнішньому прояві, докладно вивчені і описані різні способи і засоби вираження експресивності у зовнішній формі тексту. Різні точки зору на проблему експресивності запропоновані в роботах В.В. Виноградова, В.І. Томашпільського, Ш. Баллі О.В. Александрової, Є.Н. Галкіної-Федорчук, В.Н. Темая і ін.

Інтерес до проблеми експресивності пояснюється увагою до "мовної особистості", а точніше, до опису мови як засобу виявлення та разом з тим впливу на мовну особистість, її поведінку і внутрішню духовну діяльність. Експресивність виступає в тексті як засіб прагматики, виявляючи мовну стратегію автора, і стає одним із засобів мовного впливу на читача або глядача. Однак явище експресивності повідомлення, як усного, так і письмового, цим не вичерпується. Постановка і вирішення проблеми, пов'язаної з дослідженням різних видів внутрішньої та позамовної експресивності тексту, набуває значущості. Це, багато в чому, визначає актуальність даного дослідження. Актуальність теми обумовлена ще й тим, що в сучасній науці художні твори, визнаються потужним інструментом впливу на свідомість цільової аудиторії.

Дослідження способів такого впливу, закладених на глибинному рівні, становить інтерес для дослідників різних гуманітарних областей, а особливо філологів.

Актуальність теми. Незважаючи на значну кількість праць, поняття експресивності залишається не до кінця вивченою науковою проблемою, оскільки взаємодія експресивності та нейтральності в мові є рушійним

чинником розвитку мови й породження нових засобів вираження, які потребують лінгвістичного спостереження та аналізу.

Мета даного дослідження полягає у виявленні та вивченні категорій експресивності, і різних способів їх прояву у детективному романі, а також способів їх вираження при перекладі.

Відповідно до мети дослідження в роботі сформульовані наступні **завдання**:

1. Визначити поняття експресивності;
2. Розрізнити категорії експресивності;
3. Визначити, за допомогою яких мовних засобів виражається експресивність;
4. Дослідити вживання, та вираження категорій експресивності при перекладі детективного роману А.Крісті «Тріснуло дзеркало».

Об'єкт дослідження – експресивність та її категорії.

Предмет дослідження – морфологічні, лексичні, фонетико-фонологічні та граматико-стилістичні категорії експресивності та засоби їх вираження при детективному роману А.Крісті «Тріснуло дзеркало».

Дослідження проведено на **матеріалі** тексту детективного роману Agatha Christie «The mirror cracked from side to side», та його перекладу українською мовою Віктором Шовкуном: «Тріснуло дзеркало». Загалом опрацьовано 334 сторінки оригіналу та 272 сторінки перекладу, з якого методом суцільної вибірки було відібрано 230 фрагментів тексту, які містять мовне вираження категорії експресивності.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що воно є першим порівняльним аналізом перекладу мовних засобів експресивності англійського детективного роману А. Крісті «Тріснуло дзеркало» із залученням широкого соціолінгвістичного контексту, який є джерелом

розуміння та обґрунтування особливостей побудови роману із застосуванням мовних прийомів цілеспрямованого акцентування на певній інформації.

Методи дослідження: контекстуально-ситуативний аналіз, дистрибутивний аналіз; компонентний аналіз; якісний аналіз; елементи: аналітичного, описового, кількісного аналізу та порівняльний метод.

Теоретична значимість дослідження полягає в тому, що здійснені в ній узагальнення доповнюють та поглиблюють знання про мовну категорію експресивності. Уточнено значення та обсяг понять експресивність, експресія. Проведений комплексний аналіз дозволяє простежити особливості емоційно-забарвленої лексики в англomовному романі, зокрема продемонструвати можливості словотвірних, трансформаційних, образотворчих процесів на основі мовних одиниць англійської мови та її відтворення в українському перекладі. Результати аналізу можуть бути застосовані в теоретичному вивченні особливостей і закономірностей функціонування засобів мовної експресивності в художніх творах.

Практичне значення полягає в можливості залучення даного дослідження для подальшого використання описаного в роботі матеріалу при навчанні англійської та української мов як студентів-перекладачів, майбутніх фахівців англійської мови.

Структура роботи визначається цілями і завданнями дослідження. Диплом складається зі вступу, двох розділів, трьох висновків, Summary, списку використаного матеріалу і додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **Вступі** дається загальна характеристика роботи, обґрунтовується актуальність і наукова новизна обраної теми, аналізується стан її розробки, визначаються мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження, його теоретико-методологічні засади, вказується практична цінність дослідження, містяться відомості про структуру, зміст й обсяг магістерської роботи.

Перший розділ роботи «*Поняття експресивності та її категорії*»

містить три підрозділи.

В ньому висвітлюється теоретичний аспект по темі дослідження. Систематизуються різні точки зору з проблем визначення, розглядаються базові категорії та властивості в англійській мові, проводиться критичний аналіз теоретичної літератури з досліджуваної проблематики, робляться самостійні висновки і застосовується робоче визначення наукових понять.

У підрозділі «*1.1 Теорія експресивності в сучасній лінгвістиці*» аналізуємо мовознавчі напрацювання на тему мовної експресивності засвідчуємо складний, багатоаспектний, дискусійний характер досліджуваної проблеми.

Приходимо до висновку що, опис і мовне вираження людських емоцій можна назвати основним будівельним матеріалом для створення творів художньої літератури. Чи можна уявити собі художнє оповідання, в якому відсутні прямі або непрямі відсилання до емоційного стану його персонажів — в якому б жанрі, стилі або форматі це оповідання не підносилося, адже, як справедливо зазначає у своєму дослідженні експресивного синтаксису О. В. Александрова, «мова у своїй комунікативній функції служить людині не тільки для вираження думки, але і для вираження її суб'єктивного ставлення до висловлюваного — почуття, волі, оцінки тощо, бо емоції, воля, оцінки, бажання — невід'ємні чинники в пізнанні людиною дійсності» .

Ми є прихильниками думки дослідників, які згодні з тим, що експресивність є комплексне поняття. В даному понятті переломлюються кілька смислових компонентів. Ми вважаємо за необхідне підкреслити той факт, що всі компоненти експресивності взаємодіють між собою і обумовлюють одна одну.

У підрозділі «**1.2. Категорії експресивності, та їх відтворення при перекладі**» виділено основні категорії експресивності. Проаналізовано різні підходи до визначення та класифікації категорії експресивності.

Найбільш повну класифікацію експресивних засобів мови дає І.В. Колбукова, яка виділяє 1) фонологічні і просодичні засоби (тривалість звуку, звукопись, алітерація, акцентування, тональність, паузування, посилене або емоційне вимовлення звуків, інтонація, спеціальні ритміко-інтонаційні структури та ін.); 2) морфологічні (димінутативні, тобто зменшувальні, пестливі, і аугментивні, тобто збільшувальні суфікси, безафіксні засоби словотворення та ін.); 3) лексичні (синоніми, антоніми, лексичні повторення, парні синонімічні сполучення, тропи (метафора, метонімія, гіпербола, літота і т. ін.) та ін.); 4) синтаксичні (ампліфікація, безсполучникові і багато сполучникові, зміна порядку слів, синтаксичні повтори, паралелізми, еліпсис, риторичні фігури (зевгма, хіазм та ін), порушення синтаксичного ладу (апозіопеза - обрив і анаколуп) і ін.); 5) одиниці структури тексту (варіювання форми оповіді, анафорика, паралелізм структури різних частин тексту та ін.); б) паралінгвістичні (міміка і пантоміміка (жестикуляція), гучність і тембр голосу в усному мовленні, іконічні засоби (піктограми, малюнки) у письмових текстах та ін)

У підрозділі **1.3. «Вплив жанрових особливостей детективного роману на вибір мовних засобів»** позначено основні риси детективного роману та їх вплив на вибір мовних засобів.

Зазначені специфічні критерії класичного детективного роману зумовлюють, на наш погляд, вибір автором детективу мовних засобів, що спроможні передати і відбити в лінгвальній (матеріальній) формі всі жанровотвірні елементи детективного твору.

Гострота сюжету, його динамічність, активність розгортання, процесуальність, що притаманні детективному роману, мотивують вибір лексико-семантичних і граматичних засобів автором. Процесуальність і

динамічність сюжету виражається в активному використанні всього арсеналу дієслівних форм, адже саме процесуальність, дієвість є категоріальним значенням дієслова як лексико-граматичної категорії

Стереотипність поведінки персонажів і відсутність випадкових помилок обумовлюють вживання в тексті класичного детективного роману значної кількості прийменників, що мають спрямовувати дію, процес, вчинок персонажа в певному, здебільшого логічному напрямку.

Конкретність змісту, матеріальний характер сюжетотвірних елементів зумовлюють активне, переважне вживання в детективному тексті мовних конструкцій із конкретними іменниками, що називають: 1) предмети побуту відповідної епохи (рос. *кельнская вода, кольдкрем, сюртук, пенсне, трико, бритва, шляпка*); 2) технічні засоби, які використовуються детективом у процесі виявлення злочина (рос. *луна, слепок*); 3) зброю (рос. *штик, пицаль, ятаган, кольт*); 4) транспортні засоби пересування (рос. *локомобиль, двуколка, пакетбот, каруца* (візок у балканських народів)); 5) предмети інтер'єру (рос. *походная кровать, табурет, стол, стул, шведская стенка, гимнастические снаряды*); 6) одиниці виміру (*льє, фунт, верста*) тощо. Усі вищезазначені мовні засоби закликані створити ілюзію реальності подій, що відбуваються і описуються в детективному тексті і свідком яких є читач.

Другий розділ – Засоби мовної експресивності при перекладі роману А.Крісті «Тріснуло Дзеркало» складається з п'ятих підрозділів.

Підрозділ 2.1. «Детективний роман А.Крісті «Тріснуло дзеркало». Історія створення та сюжет» відображає історію створення роману, короткий виклад змісту, перелік головних героїв. *The Mirror Crack'd from Side to Side* — (Дзеркало тріснуло з краю до краю) — детективний роман Агати Крісті, вперше опублікований у 1962 році видавництвом Collins Crime Club. Дія роману відбувається у вигаданому англійському селищі Сент-Мері-Мід, розслідування веде Міс Марпл.

«Тріснуло дзеркало» - класичний детективний роман. Вбивство на прийомі розкривається виключно за допомогою логіки і гострого розуму міс Марпл, а щоб дійти до розгадки, потрібно опитати всіх свідків, адже вона сама не була присутня під час трагедії в будинку Марини Грегг. І ось раз за разом нам описують прийом очима то одного, то іншого героя. Одне і те ж по колу! Багато уваги в книзі приділено особистій ситуації міс Марпл. Вік бере своє, сили і здоров'я вже не ті, і до літньої пані підселяють компаньйонку-доглядальницю. В цілому в романі відчувається дух змін: міс Марпл та її подружки старіють і стають все більш непомітними, стара манірна Англія потихеньку поступається місцем зухвалій сучасності (чого варті одні тільки ці жінки з будинків нової забудови, що масово ходять в брюках і з короткими стрижками!). І така ситуація теж працює як лакмусовий папірець, розкриває характери людей: багатьом важко адаптуватися до нового, бачучи в ньому не тільки погані риси, але і хороші, не впадаючи у вперте заперечення і святенництво. Що стосується міс Марпл, то ця літня леді вражає не тільки логікою, але і своїми душевними якостями.

Назва роману запозичена з рядків вірша англійського поета Альфреда Теннісона «Леді із Шалот» (англ. *The Lady of Shalott*). Уривок вірша є епіграфом до роману.

У підрозділі 2.2 « Засоби експресивності на морфологічному рівні» розглядаються мовні засоби експресивності на морфологічному рівні. До морфологічних засобів експресивності, перш за все відноситься аффіксація. Слова, утворені за допомогою певних префіксів і суфіксів в деяких випадках отримують експресивні відтінки.

Прикладами префіксів, що сприяють прояву експресивності, служать такі префікси як *super-*, *over-*, якими насичений текст .

Приклади з тексту: *overcrowded*, *overblonde*, *over-bright*, *overblown* .

Кількість словотворчих суфіксів, що надають словам експресивності більша, ніж кількість префіксів. Це відноситься як до англійської, так і до

української мов. Під експресивної маркованістю словотворчих суфіксів розуміється їх здатність утворювати такі похідні, в яких поєднання основи суфікса привносить в семантику слів різні відтінки емоційності, оцінності, інтенсивності, функціонально-стилістичної забарвленості та образності.

Позитивно-оцінний компонент значень можна спостерігати в семантиці зменшувальні і зменшувально-пестливих суфіксах таких як -kin (*princekin* - *корольчик*), -ie (*cutie* - *гарнюня*).

Емотивно-оцінний компонент в семантиці суфіксів прикметників у нашому детективному романі виражений за допомогою таких суфіксів як: -ly (*fatherly* – *заступницький*, *elderly*-*літні*, *anxiously*-*зтревожені*, *admirably*-*дивовижна*, *distinctly*-*виразні*), -ish (*chumpish* – *тупий*, *foolish*-*безглуздий*,) .

Компонент інтенсифікації значення виражається за допомогою англійських суфіксів -ful і -ous, -less (*hateful* – *огидний* , *faithful* –*вірний* , *useful*- *корисний*, *cheerful*-*весела*, *painful*- *болісний*, *gracious* – *милосердна* , *dangerous* – *небезпечний* *poisonous* – *отруйний*, *mysterious* – *містичний*, *nervous* – *нервовий* *fearless* – *безстрашний* , *hopeless* – *безнадійний*, *homeless* – *безпритульний* *useless* – *марний*)

Функціонально-стилістичний компонент конотації виділяється в семантиці обмеженого числа англійських прикметників з суфіксом -sque, які декілька разів зустрічаються в тексті роману(*brusque* -*грубий*) .

Дана класифікація дозволяє нам зробити висновок про переважання компонентів конотації. Найпоширенішим в семантиці суфіксів іменників оригінального тексту є оцінний компонент (71%), а отже в рівній мірі поширені суфікси з емотивним та інтенсифікуючим компонентами конотації (по 14,5%) .

У **підрозділі 2.3. «Засоби експресивності на лексичному та стилістичному рівні»** розглядаються лексичні засоби, що сприяють експресивно-оцінній характеристиці персонажів, подій тощо, створенню образів, естетичній цінності художнього тексту, здійсненню впливу на

реципієнта, викликаючи в нього той чи інший емоційний стан. Лексичними засобами виразності, які ще називаються тропами, вважаються всі види образного вживання слів, словосполучень та фонем, які слугують для опису. Ці зображувальні засоби характеризуються як парадигматичні, оскільки вони базуються на асоціації обраних автором слів і виразів з іншими близькими їм за значенням і тому потенційно можливими, але не представленими в тексті словами, по відношенню до яких їм надано перевагу.

В роботі досліджуються такі широко представлені в англomовному детективному роману лексичні засоби вираження експресивності, як епітет, порівняння, метафора та їхні різновиди.

Розглядається сутність кожного з них і аналізуються особливості їх функціонування на прикладі досліджуваного нами детективному романі «Тріснуло дзеркало».

У **підрозділі 2.4. «Засоби експресивності на фонетико-фонологічному рівні»** аналізуються фонологічні засоби, що використовуються автором англomовного детективного роману, особливе місце займає звуконаслідування. Звукова імітація, дозволяючи автору підсилювати емоційний вплив на читача, є невід'ємною стилістичною особливістю детективного роману, зокрема. Відмітною особливістю стилю англomовної детективного роману є переважне вживання прямого звуконаслідування.

Пряме зображення звуків проводиться за допомогою одного ономатопа, повтору одного і того ж ономатопа, поєднанням різних ономатопів із чергуванням кореневих голосних, повтором одногої і того ж голосного або приголосного, поєднанням різних букв.

Серед найбільш частотних засобів звукозображення використовуються одиночні ономаптопи та їх повтор.

Ономітопія (Onomethopea). «Market Loughborough was buzzing like a beehive». Ономітопія не носить ніякого лексичного сенсу і служить лише для звукового оформлення авторської ідеї.

Розглянувши фонетико-фонологічні категорії експресивності та їх відтворення при українському перекладі детективного роману «Тріснуло дзеркало» можна зробити висновок, що такі категорії зустрічаються не досить часто. З їх допомогою автор створює емоційну картину, його основне навантаження. Найчастіше при перекладі такі категорії передаються за допомогою транскрибування.

У підрозділі 2.5 «Засоби експресивності на граматико-стилістичному рівні» У ході аналізу перекладу роману було виявлено тенденцію спрощення перекладу метафор: заміні з частковою втратою змісту, закладеного автором, або їх повного вилучення у тих випадках, коли перекладач не зміг підібрати гідний авторській метафорі еквівалент у рідній мові.

Було також виокремлено багато прикладів перекладу нейтральних виразів метафоричними.

Розглянемо детальніше способи відтворення метафор роману українською мовою та трансформації, що застосував перекладач задля збереження виразності та емоційності висловлювання.

У детективі письменниця використовує інвертовані епітети, які урізноманітнюють та збагачують мову героїв. Наприклад, a devil of a woman – диявольська жінка. Такий епітет, характерний для англійської мови, засобами української мови було виражено звичайним епітетом.

Інші фігури субституції, зокрема гіпербола, мейоза, літота, метонімія, синекдоха, перифраз, евфемізм, алегорія та іронія майже не зустрічалися ані в першотворах, ані в перекладах. У досліджуваному творі є декілька

прикладів персоніфікації, що надає мові емоційного забарвлення та колориту: *But Time, as my dear mother used to say, is a great healer.* – Але час, як казала моя люба матуся, – найкращий лікар . *She was sunshine and laughter and flowers.* – Вона була мені й сонце, й щастя, й радість .

Також А. Крісті використовує антономазію, що надає образність, експресивність та емоційність зображенню героїв детективів: *Old cats* – старі відьми, *he's your pigeon* – він – ваш клієнт , *kitten* – дівчинка .

Як бачимо, для найвдалішої передачі цих слів українською мовою було застосовано трансформацію експресивації, що дало змогу українському читачеві якнайкраще відчувати емоційно-експресивне забарвлення мови героїв. Слід зазначити, що передача у перекладі на належному рівні експресивності літературного тексту є часто нездійсненою задачею. Основне завдання перекладача полягає у тому, аби зберегти як зміст, так і стиль твору оригіналу. Для досягнення передачі відповідного рівня експресивності у українського перекладача є необхідний арсенал прийомів та мовних засобів, хоча при цьому необхідно постійно слідкувати за мовними процесами, що відбиваються у сучасній англійській літературі. Питання передачі стилістичних фігур у процесі перекладу не може бути вирішено одностайно – у кожному конкретному випадку необхідно враховувати характер вживання тієї або іншої фігури, її функціональне навантаження і відповідно до цього знаходити їй ту або іншу відповідність в мові перекладу.

ВИСНОВКИ

Аналіз мовознавчих напрацювань на тему мовної експресивності засвідчує складний, багатоаспектний, дискусійний характер досліджуваної проблеми.

1. Виразальна можливість мови привертала увагу багато мовознавців та інтерпретувалася у працях учених по-різному. В. фон Гумбольдт започаткував ідею про духовну природу мови. О. О. Потебня пояснював дихотомію мови почуття й мови думки. Б. Кроче і К. Фосслер визначали мову як мистецтво експресії. Ш. Баллі трактував механізм експресивності через дію емоційного мислення. М. С. Трубецької вбачав в експресії мовлення характеристику його автора та вважав за доцільне виділення стилістичної фонології, що вивчає експресивні фонологічні можливості, в окремий розділ фонології.

2. Дослідження експресивності насамперед пов'язане з вузьким та широким поглядами в її трактуванні. А саме: згідно з вузьким поглядом експресивність розуміється як здатність мовної одиниці бути засобом підсилення емотивного забарвлення, емотивної оцінки, образного значення, логічного змісту повідомлення, згідно з широким – експресивність трактується як лінгвосемантико-стилістична категорія, яка корелює з категоріями емотивності, оцінки, інтенсивності, образності.

3. Експресивність / експресія співвідносяться між собою як властивість / процес. Експресія найчастіше виявляється у сфері усного спонтанного мовлення, як підсилення психофізіологічних і мовних реакцій у процесі спілкування, що й зумовлює часте трактування експресії через емотивні показники значення. Експресія проявляється через інтонацію, тембр голосу, темп розмови, за допомогою вигуків, окличних речень.

4. Багатоаспектність пояснення експресивності впливає з її можливості виявлятися на різних мовних рівнях (фонетичному, лексичному, фразеологічному, ономастичному тощо). Звідси й вивчення експресивності в

межах стилістики, семасіології, прагмалінгвістиці, когнітивістиці тощо. У польському мовознавстві дослідження експресивності зосереджені на аналізі словотвірних засобів (Б. Крея, С. Вархол, С. Граб'яс, Е. Масловська).

5. Експресивні мовні засоби в різних стилях можуть мати різне підґрунтя, як-от: у художньому стилі основною їхньою функціональною настановою є естетичний ефект, у науковому стилі, де трапляються значно рідше, функціонують як аргументи, що сприяють доказовості наукового твердження, у детективних текстах— це ефективні інструменти критичного оцінювання осіб і ситуацій, прагматичного впливу на переконання читацької публіки.

В процесі вивчення перекладу детективу ми прийшли до висновку, що створення твору даного жанру пов'язане з багатьма труднощами, такими, як дотримання норм класичного детективу та образів персонажів, дотримання мовних одиниць.

В романах та оповіданнях, як і в інших жанрах художньої літератури зустрічається багато стилістичних засобів та прийомів. Стилiстичні засоби англійської мови можна розділити на: лексичні (метафора, метонімія, епітет), синтаксичні (відокремленні, ретардація, еліпсис), лексико-синтаксичні (антитеза, перифраз, градація) та фонетичні і графічні (ономатопея, графон). Кожен з цих стилістичних засобів несе свою функцію та вживається для досягнення своєрідного ефекту.

В процесі адаптації перекладного тексту, як в змістовному, так і мовному плані, перекладач вдається до різних перекладацьких трансформацій - «міжмовних операцій перевираження сенсу» (Швейцер 1988). Найбільш зручною і придатною для нашої роботи ми вважаємо класифікацію перекладацьких трансформацій В.Н. Комісарова, що включає: лексичні, граматичні та комплексні лексико-граматичні заміни (Комісаров 1990). Спираючись на класифікацію В.Н. Комісарова в практичній частині нашої роботи, ми проаналізували, якими способами передаються засоби

експресивності у перекладі детективного роману «Тріснуло дзеркало» з англійської мови на українську.

У цьому розділі ми розглядали різні способи і засоби вираження експресивності. Підбиваючи підсумки, можна виділити основні засоби експресивності. Вони поділяються на чотири групи:

1. Морфологічні категорії експресивності;
2. Лексичні категорії експресивності;
3. Фонетико-фонологічних категорії експресивності;
4. Граматично-синтаксичні категорії експресивності.

Ми встановили, що правила детективу являються важливою складовою цього жанру, так як в них в стислій формі містяться вдалі та невдалі детективні ходи.

Ми відмітили, що успіх гарної книги в більшості залежить від успішного використання мовних засобів для вираження емоцій та почуттів персонажів.

При аналізі творчості Агати Крісті нам удалося виділити характерні для нього межі, які роблять її детективи більш захоплюючими і закрученими. Ці межі можуть стосуватися як частини її творчості («вбивцею виявляється той, хто був раніше виправданий»), так і всієї творчості в цілому.

У сфері детектива зроблена безліч наукових досліджень, вже з кінця XIX століття ця тема починає цікавити різних письменників. Тим ні менш, дослідження детектива залишається актуальним, тому що, описуючи структурні, композиційні і сюжетні особливості детектива, автори наукових досліджень дуже рідко залучають лінгвістичний і стилістичний апарат, мотивуючи це усредненністю стилю детектива, шаблонністю його мови, запрограмованістю його персонажів, сюжетних ходів і так далі. У своїй роботі ми лише трохи торкнулися лінгвістичного контексту детектива, тому що ця тема дуже об'ємна і в ній немає однозначної думки учених. На наш

погляд, творчість англійської письменниці леді Агати Крісті була і залишається одним з кращих зразків детектива. Її книги визнані загальнонаціональним шедевром детективної літератури, і можуть служити багатьом письменникам еталоном для наслідування. Вивчення її творчості продовжується, залучаючи все нових і нових фахівців в області лінгвістики і літературознавства. І це досконало виправдано, оскільки книги письменниці роблять великий вплив на світову літературу, і, зокрема, на літературу нашої країни.

АНОТАЦІЯ

Гертнер В.В. Відтворення засобів мовної експресивності в українському перекладі роману А.Крісті «Тріснуло дзеркало»

Магістерська робота на здобуття ступеня магістра філології за спеціальністю 035-Філологія 035.04 Германські мови та літератури (переклад включно) - англійська. – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2019.

На основі проведеного дослідження, можна зробити висновок, що не існує єдиного визначення поняття експресивності. Воно тісно пов'язане з такими поняттями, як емоційність, оцінка, інтенсивність, образність і виражає суб'єктивне ставлення автора. У детективному романі експресивність виражається за допомогою мовних засобів, графічних та візуальних. Дослідивши способи вираження експресивності, ми можемо зробити висновок, що існує велика кількість експресивних засобів. Слід зазначити, що всі носії експресивності ми умовно розділяємо на чотири групи (фонологічні, морфологічні, лексико-стилістичні, синтаксичні). Необхідно підкреслити той факт, що лексико-стилістичні засоби вираження експресивності є дуже ефективними у детективному романі. Однак всі інші носії експресивності є не менш значущими для нашого дослідження.

Ми визначили, що експресивність категорія стилістики, лінгвістики, яка охоплює гомогенні і гетерогенні зв'язки формальних, семантичних, функціональних і категоріальних одиниць, відображає і виражає свідоме, цілеспрямоване, суб'єктивне, емоційне і естетичне ставлення мовця до співрозмовника або предмету, володіє функцією впливу, слугує для підкреслення, посилення, актуалізації в процесі спілкування. Ми розглянули різні джерела і дізналися, що різні дослідники вважають, що хоча категорія експресивності частково і перетинається з такими лінгвістичними явищами як емоційність і авторська оцінка, ці поняття є нетотожними в мові та мовленні. Таким чином, емоційність іманентно супроводжує експресивність, у її широкому розумінні, але не є її тотожним поняттям.

В останні роки спостерігається підвищений інтерес дослідників в галузі мовознавства до категорії експресивності. Даний факт аргументується важливим завданням, яке виконує експресивність в мові. Категорія експресивності відображає суб'єктивне ставлення до сказаного. Вона наділяє висловлювання емоційною силою, створює естетичний ефект.

У ході дослідження ми встановили, що різні вчені диференціюють категорії експресивності по-різному. У нашій роботі ми притримувались наступної класифікації категорій експресивності: морфологічні, лексичні, фонетико-фонологічні, граматично-стилістичні та інші. Всі вони тісно пов'язані між собою, і однаково часто використовуються для вираження експресивності у тестах. З їх допомогою автор виражає ставлення до того чи іншого предмету, об'єкту або ситуації, налаштовує на певний емоційний стан, підкреслює, наголошує, виділяє та звертає увагу, або навпаки применшує значення, у випадках, коли це необхідно.

Ми дізналися, що мовними засобами вираження експресивності слід вважати експресивні засоби, які притаманні власне системі мови і які мають регулярну відтворюваність, тобто лексичні одиниці поза контекстом. До них належать лексичні одиниці, які мають постійне експресивне значення, яке, в свою чергу, пов'язане з їхніми парадигматичними відношеннями, наявністю в мові слів із денотативним емотивним значенням. На конструктивному рівні експресивність може бути створена за допомогою властивостей структурної схеми і актуальних структурних пропозицій, на комунікативному - за допомогою незвичайного способу представлення теми і реми; на семантичному - з урахуванням семантики речення та семантичних класів слів. Також ресурсом створення експресивності в синтаксисі виступають слова з культурно-конотативними компонентами значення, емоційне забарвлення, емоційне ставлення, емоційна оцінка та емоційний стан.

У цій науковій роботі ми дослідили вживання, та вираження категорій експресивності при перекладі англomовного детективного роману. На основі результатів дослідження, можна зробити висновок, що експресивність в

детективному романі вживається дуже часто для передачі настрою, висловлення позитивного, чи негативного ставлення, виклику певних емоцій у читача. Найчастіше у детективному романі «Тріснуло дзеркало» вживаються лексичні категорії експресивності, досить поширеними також є морфологічні та граматико-стилістичні (див. Додаток В). Для перекладу цих категорій перекладач застосовує різні перекладацькі трансформації, які включають: транскрипцію, модуляцію, контекстуальну заміну, генералізацію, конкретизацію та інші. (див. Додаток С)

Ключові слова: експресія, експресивність, категорія експресивності, образність, емотивність, текстовий рівень, експресивно-стилістична функція, лінгвостилістична система мови, емоційність, емоційно-експресивна лексика.

SUMMARY

Hertner V.V. Reproduction of the means of language expressiveness in the Ukrainian translation of A. Christie's novel «The mirror cracked from side to side». – Manuscript.

The thesis for the Masters Degree in Philology, specialty 035 – Philology 035.04 – German languages and literature (translation included) - English. – Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2019.

On the basis of the study, we can conclude that there is no single definition of the concept of expressivity. It is closely related to such concepts as emotionality, evaluation, intensity, imagery and expresses the subjective attitude of the author. In a detective novel, expressiveness is expressed through linguistic means, graphic and visual. Studying the ways of expressing expression, we can conclude that there are a large number of expressive means.

It should be noted that all the categories of expressiveness we conditionally divided into four groups (phonological, morphological, lexical-stylistic, syntactic).

It is necessary to emphasize the fact that lexical-stylistic means of expression of expressiveness are very effective in detective novel.

However, all other categories of expressiveness are no less important for our study.

We have determined that the expressiveness of the category of stylistics, linguistics, which covers homogeneous and heterogeneous bonds of formal, semantic, functional and categorical units, reflects and expresses the conscious, purposeful, subjective, emotional and aesthetic attitude of the speaker to the interlocutor or subject, has a function of influence, serves to emphasize, enhance, update in the process of communication. We examined various sources and found that various researchers believe that although the category of expressivity partly overlaps with linguistic phenomena such as emotionality and author's assessment, these concepts are not specific in speech . Thus, emotionality is inherently accompanied by expressiveness, in its broad sense, but is not its identical concept. In recent years, there has been an increased interest of researchers in the field of linguistics in the category of expressiveness. This fact is argued by an important task that performs expressiveness in the language. The category of expressiveness reflects the subjective attitude as per above. It gives expression to emotional power, creates aesthetic effect.

During the study, we found that different scientists differentiate categories of expressiveness in different ways. In our work we adhered to the following classification of categories of expressiveness: morphological, lexical, phonetic-phonological, grammatical-stylistic, and others. All of them are closely interconnected, and are equally often used to express expressiveness in texts. With their help, the author expresses an attitude to one or another subject, object or situation, adjusts to a certain emotional state, emphasizes, , allocates and pays attention, or vice versa, diminishes the meaning, in cases where it is necessary.

We learned that expressive means of expressing expressiveness should be considered as expressive means, which are inherent in the proper language system and which have regular reproducibility, that is, lexical units outside the context.

They include lexical units that have a constant expressive meaning, which, in turn, is associated with their paradigmatic attitudes, the presence of words with denotative emotional meanings in the language. At the constructive level, expressiveness can be created using the properties of the structural scheme and the actual structural proposals, on the communicative one - with the help of an unusual way of representing the theme and the rime; on semantic - taking into account semantics of sentence and semantic classes of words. Also, the resource of expressiveness in the syntax are words with cultural and connotative components of meaning, emotional color, emotional attitude, emotional evaluation and emotional state.

In this study, we explored the use and the expressions of categories of expressiveness in the translation of the English-language detective novel. Based on the results of the study, one can conclude that the expressiveness of a detective novel is very often used to convey mood, expressing a positive or negative attitude, and causing certain emotions to the reader. More often, the lexical categories are used in the detective novel "The mirror cracked from side to side"; lexical and grammatical-stylistic ones are quite common (see Appendix B). To translate these categories, the translator applies various translation transformations, which include: transcription, modulation, contextual replacement, generalization, specification, and so on.

Keywords: expression, expressiveness, category of expressiveness, imagery, emotionality, text level, expressive-stylistic function, linguistic-stylistic system of language, emotionality, emotional and expressive vocabulary.